

Caverion

Q3

Osavuositiedot 1-9/2017

Caverion Oyj Osavuositiedot 27.10.2017 klo 9.00

Caverion Oyj:n osavuositiedot 1.1.–30.9.2017

Ensimmäisiä merkkejä tulosparannuksesta

1.7.–30.9.2017

- **Tilaukanta:** 1 460,4 (1 450,9) milj. euroa.
- **Liikevaihto:** 545,1 (582,0) milj. euroa.
- **Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja:** 13,8 (19,5) milj. euroa eli 2,5 (3,3) prosenttia liikevaihdosta.
- **Käyttökate:** 8,7 (13,8) milj. euroa eli 1,6 (2,4) prosenttia liikevaihdosta.
- **Käyttöpääoma:** 75,7 (56,1) milj. euroa.
- **Vapaa kassavirta** -43,8 (-38,8) milj. euroa.
- **Osakekohtainen tulos, laimentamaton:** -0,01 (0,02) euroa osakkeelta.

1.1.–30.9.2017

- **Liikevaihto:** 1 692,5 (1 758,1) milj. euroa.
- **Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja:** 14,6 (26,1) milj. euroa eli 0,9 (1,5) prosenttia liikevaihdosta.
- **Käyttökate:** 2,5 (10,9) milj. euroa eli 0,1 (0,6) prosenttia liikevaihdosta.
- **Vapaa kassavirta:** -90,5 (-100,1) milj. euroa.

Suluissa esitetyt luvut ovat edellisvuoden vastaavan kauden lukuja, ellei toisin ole mainittu.

AVAINLUVUT

Milj. e	7–9/17	7–9/16	Muutos	1–9/17	1–9/16	Muutos	1–12/16
Tilaukanta	1 460,4	1 450,9	0,7 %	1 460,4	1 450,9	0,7 %	1 408,1
Liikevaihto	545,1	582,0	-6,3 %	1 692,5	1 758,1	-3,7 %	2 364,1
Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja	13,8	19,5	-29,0 %	14,6	26,1	-44,1 %	15,6
Käyttökateprosentti ilman uudelleenjärjestelykuluja, %	2,5	3,3		0,9	1,5		0,7
Käyttökate	8,7	13,8	-37,0 %	2,5	10,9	-77,2 %	-11,4
Käyttökateprosentti, %	1,6	2,4		0,1	0,6		-0,5
Liikevoitto	1,2	5,0	-75,5 %	-20,1	-11,6	-73,1 %	-40,8
Liikevoittoprosentti, %	0,2	0,9		-1,2	-0,7		-1,7
Tilikauden voitto	0,1	2,9	-97,1 %	-18,3	-9,9	-84,2 %	-31,7
Osakekohtainen tulos, laimentamaton, e	-0,01	0,02		-0,16	-0,08	-102,6 %	-0,25
Käyttöpääoma	75,7	56,1	35,0 %	75,7	56,1	35,0 %	-2,6
Vapaa kassavirta	-43,8	-38,8	-12,8 %	-90,5	-100,1	9,6 %	-72,1
Korollinen nettovelka	141,3	169,7	-16,8 %	141,3	169,7	-16,8 %	145,5
Velkaantumisaste, %	53,2	81,5		53,2	81,5		78,7
Henkilöstö kauden lopussa	16 483	17 281	-4,6 %	16 483	17 281	-4,6 %	16 913

Toimitusjohtaja Ari Lehtorannan kommentti

“Aloimme nähdä ensimmäisiä merkkejä tulosparannuksesta käänneohjelmamme seurauksena kolmannella neljänneksellä. Vaikka vanhemmat, huonosti kannattavat projektit edelleen heikentävät tulostamme, käynnissä oleva uusi liiketoimintamme Projekteissa ja erityisesti Palveluissa näyttää parantuvaa tulosta. Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja parani selvästi ensimmäiseen vuosipuoliskoon verrattuna. Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja oli 13,8 (19,5) milj. euroa kolmannella neljänneksellä. Tulokseen vaikuttivat edelleen 7,1 (4,1) milj. euron alaskirjaukset, 0,9 milj. euron myyntisaamisten alaskirjaukset ja 5,2 (5,7) milj. euron uudelleenjärjestelykulut. Haasteet riskiprojekteissamme vaikuttivat heikentävästi sekä käyttöpääomaamme että kassavirtaamme. Jatkoimme edelleen korjaavien toimenpiteiden toteuttamista erityisesti projektiliiketoimintamme suorituskyvyn parantamiseksi. Neljänneltä vuosineljännekseltä odotan parantunutta kassavirtaa ja alaskirjausriskimme on pienempi kuin viime vuonna.

Caverionin liikevaihto oli 545,1 (582,0) milj. euroa vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä. Erityisesti valikoivammalla projektiliiketoiminnan tarjoustoiminnallamme oli heikentävä vaikutus kauden kehitykseen. Palveluliiketoiminta kasvoi kolmannella neljänneksellä 4,7 prosenttia tavoitteemme mukaisesti. Koko Projektiliiketoiminnan liikevaihto laski 15,7 prosenttia, kun taas Suurten projektien liikevaihto jopa 23,2 prosenttia. Keskittymisemme Palveluihin edisti Palveluiden tilauskannan kehitystä 5,5 prosentilla edellisvuodesta, kun taas Projekteissa tilauskanta laski 2,7 prosenttia. Tarjoustoiminnan valikoivuuden lisäksi olemme sulkeneet useita heikosti suorituvia projektiyksiköitä. Tämä on osa strategista muutostamme.

Markkinaympäristömme on edelleen suotuisa. Divisioonista Suomi ja Itävalta paransivat vakaata suoritustaan kolmannella neljänneksellä. Tanska-Norjan divisioona teki hyvän tuloksen. Ruotsissa tulostamme neljänneksellä heikensivät noin 190 työntekijään vaikuttavat 4,9 milj. euron uudelleenjärjestelykulut sekä tuottavuushaasteet. Aloitimme kauden aikana Ruotsissa tiukan suorituksen johtamisohjelman, jonka tarkoituksena on parantaa olennaisesti pitkän aikavälin suoritustamme. Teollisuuden Ratkaisuihin ja Saksassa tulos pysyi edelleen tappiollisena seurauksena aikaisemmin tunnistettujen riskiprojektien alaskirjauksista. Liiketoimintayksiköittäin Palveluliiketoimintayksikkö paransi entisestään suoritustaan. Projektiliiketoimintayksikön tulos oli edelleen heikko alaskirjausten seurauksena.

Saavutimme edelleen säästöjä tehdyistä saneeraustoimista sekä säästöjä kiinteistä kuluista. Tammi–syyskuussa henkilöstökulumme laskivat noin 3,9 prosenttia ja liiketoiminnan muut kulut noin 5,5 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tämä on tyydyttävää huomioiden sen, että meillä on samalla ollut myös käänneohjelmaamme liittyviä kertaluonteisia kuluja, esimerkiksi Teollisuuden Ratkaisuihin projektiliiketoimintaan liittyviä ulkoisia asianajokuluja yhteensä 2,2 milj. euroa. Tammi–syyskuussa suorituksen ja käyttöasteen parantamiseksi käynnistetyistä toimenpiteistä aiheutui noin 12,1 milj. euroa uudelleenjärjestelykuluja ja niiden arvioitu säästövaikutus on yhteensä noin 2,8 milj. euroa vuonna 2017 ja noin 8,6 milj. euroa vuonna 2018.

Tammi–syyskuussa teimme riskiprojekteihimme yhteensä 25,4 (19,1) milj. euron alaskirjaukset Teollisuuden ratkaisujen ja Saksan divisioonissa. Lokakuussa tekemämme viimeisimmän arvion jälkeen riskilistamme jäljellä olevien projektien suoritusriskien arvioidaan olevan noin 18 milj. euroa. On mahdollista, että tietyistä vuonna 2017 teknisesti päätetyistä projekteista sopiminen saattaa siirtyä vuoteen 2018.

Vanhojen, erääntyneiden myyntisaamisten osalta arvioitu alaskirjausriski koko vuodelle 2017 on hieman aikaisempaa arvioitua 10 milj. euron enimmäistasoa matalampi. Toteutettujen uudelleenjärjestelyiden jälkeen aikaisemmin arvioidun käyttöasteriskin (enintään 10 milj. euroa) vaikutukset ovat jo suurilta osin nähtävillä tuloksessamme.

Caverionin taloudellista tuloksentekeyttä vuonna 2017 heikentää pääosin projektiliiketoimintamme suorituskyky. Samalla olemme ryhtyneet rakentamaan uutta, vahvempaa Caverionia tulevaisuutta varten. Kerromme lisää uudesta strategiastamme pääomamarkkinapäivässämme Helsingissä 7.11.2017.”

NÄKYMÄT VUODELLE 2017

Caverionin palvelujen ja ratkaisujen markkinanäkymät

Toimialan megatrendit, kuten lisääntynyt teknologian käyttö rakennuksissa, energiatehokkuutta koskevat vaatimukset ja lisääntyvä digitalisoituminen ja automaatio sekä kaupungistuminen, luovat edelleen kysyntää Caverionin palveluille ja ratkaisuille tulevina vuosina.

Palvelut

Teknisen huollon ja kunnossapidon ja Managed Services -palveluiden taustalla olevan kysynnän odotetaan jatkuvan vahvana. Rakennuksissa olevan teknologian lisääntyessä uusien palvelujen tarpeen ja elinkaariratkaisujen kysynnän odotetaan lisääntyvän. Asiakkaiden keskittyminen omaan ydintoimintaansa tarjoaa edelleen Caverionille mahdollisuuksia ylläpidon sekä huollon ja kunnossapidon ulkoistuksissa erityisesti julkishallinnossa, teollisuudessa ja energiasektorilla.

Projektit

Teknisen asennuksen ja Suurten projektien markkinoiden odotetaan pysyvän hyvinä. Hyvän kysynnän odotetaan jatkuvan sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Hintakilpailun odotetaan kuitenkin pysyvän tiukkana. Alhaisen korkotason ja rahoituksen saatavuuden odotetaan tukevan investointeja. Talotekniikan suunnittelua ja toteutusta

sisältävien kokonaistoimitusten kysynnän odotetaan kehittyvän suotuisasti suurissa ja teknisesti vaativissa projekteissa. Parempaa energiatehokkuutta ja parempia sisäilmaolosuhteita koskevat vaatimukset sekä tiukentuva ympäristölainsäädäntö ovat merkittäviä markkinoiden kehitystä tukevia tekijöitä.

Käänneohjelma – Käyttökatteeseen ja liikevoittoon vaikuttavat erät*

Milj. e	7–9/17	7–9/16	1–9/17	1–9/16	1–12/16
Käyttökate	8,7	13,8	2,5	10,9	-11,4
Käyttökateprosentti, %	1,6	2,4	0,1	0,6	-0,5
<i>Kauden käyttökatteeseen ja liikevoittoon vaikuttavat erät</i>					
- Projektien alaskirjaukset**	7,1	4,1	25,4	19,1	59,0
- Uudelleenjärjestelykulut	5,2	5,7	12,1	15,2	26,9

*Ei sisällä erääntyneisiin myyntisaamisiin ja käyttöasteeseen liittyvien riskien vaikutusta vuonna 2017.

** Sisältää kustannusarvioiden tarkistuksia, kustannusarvioiden ylityksiä ja varausten lisäyksiä riskiprojektistalla vuonna 2017.

Tulosohjeistus vuodelle 2017

Caverionin ohjeistus vuodelle 2017 säilyy ennallaan. Caverionin ohjeistus vuodelle 2017 on: ”Caverion arvioi, että konsernin liikevaihto säilyy edellisvuoden tasolla vuonna 2017 (2016: 2 364 milj. euroa). Caverion arvioi, että konsernin käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja yli kaksinkertaistuu vuonna 2017 (2016: 15,6 milj. euroa).”

Caverion soveltaa tulosohjeistuksessaan seuraavaa ohjeistusterminologiaa, jonka lisäksi huomioidaan +/- 2 prosenttiyksikön vaihteluväli esitettyihin rajoihin.

Positiivinen muutos	Alaraja	Yläraja
	%	%
Edellisen vuoden tasolla	-5 %	5 %
Kasvaa	5 %	15 %
Kasvaa selvästi	15 %	30 %
Kasvaa merkittävästi	30 %	100 %
Kaksinkertaistuu	100 %	
Negatiivinen muutos	Alaraja	Yläraja
	%	%
Laskee	-15 %	-5 %
Laskee selvästi	-30 %	-15 %
Laskee merkittävästi		-30 %

TIEDOTUSTILAISUUS, WEBCAST JA PUHELINKONFERENSSI

Osavuositarkastuksesta järjestetään englanninkielinen tiedotustilaisuus perjantaina 27.10.2017 klo 11 Suomen aikaa Hotelli Glo Kluuvissa (Videowall-sali), Kluuvikatu 4, 2. kerros, Helsinki. Tiedotustilaisuutta voi seurata suorana lähetyksenä osoitteessa www.caverion.fi/sijoittajat. Tilaisuutta voi seurata myös puhelimitse soittamalla numeroon +358 (0)9 7479 0404 viimeistään klo 10.55 Suomen aikaa. Osallistumiskoodi puhelinkonferenssiin on ”7876164 / Caverion”. Tilaisuudesta on lisätietoa osoitteessa www.caverion.fi/sijoittajat.

Taloudellinen tiedottaminen ja muita sijoittajatapahtumia

Caverion järjestää pääomamarkkinapäivän Helsingissä 7.11.2017 klo 9.00 alkaen. Lisätietoja ohjelmasta on saatavilla Caverionin verkkosivuilta osoitteesta www.caverion.fi/sijoittajat.

Tammi–joulukuun 2017 tilinpäätöstiedote julkaistaan 7.2.2018 klo 8.00 Suomen aikaa. Taloudelliset katsaukset ja muuta sijoittajatieta on saatavilla Caverionin verkkosivuilta osoitteesta www.caverion.fi/sijoittajat ja IR App -sovelluksesta. Materiaalit voi myös tilata sähköpostitse osoitteesta IR@caverion.com.

CAVERION OYJ

Lisätietoja antavat:

Martti Ala-Härkönen, talousjohtaja, Caverion Oyj, puh. 040 737 6633, martti.ala-harkonen@caverion.com

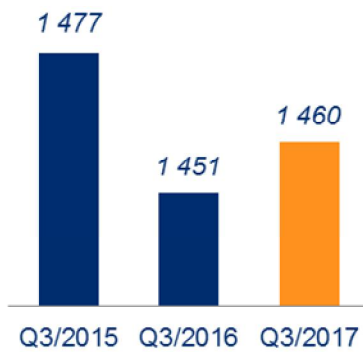
Milena Hæggström, sijoittajasuhdejohtaja, Caverion Oyj, puh. 040 5581 328, milena.haeggstrom@caverion.com

Jakelu: Nasdaq Helsinki, keskeiset tiedotusvälineet, www.caverion.fi

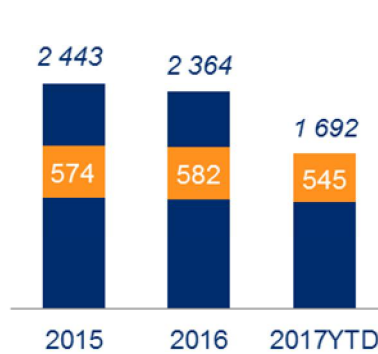
KONSERNIN TALOUDELLINEN KEHITYS

Tunnusluvut

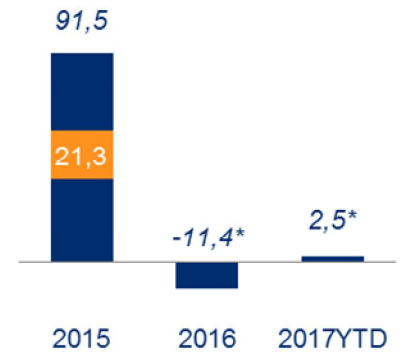
Tilaukanta (milj. e)

Liikevaihto (milj. e)

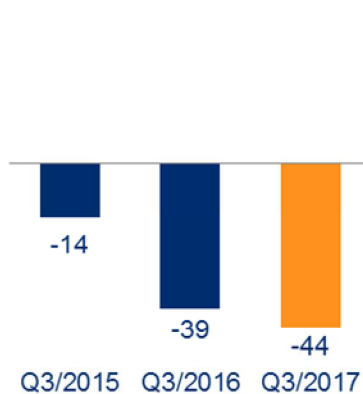

Käyttökate (milj. e)

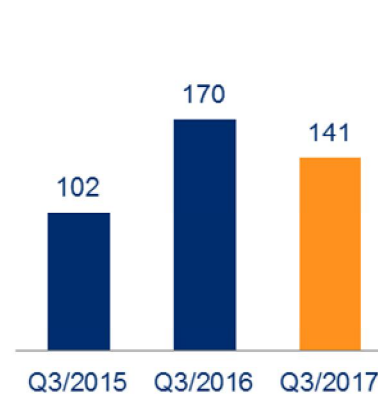

*Q3/2016: 13,8. Q3/2017: 8,7.

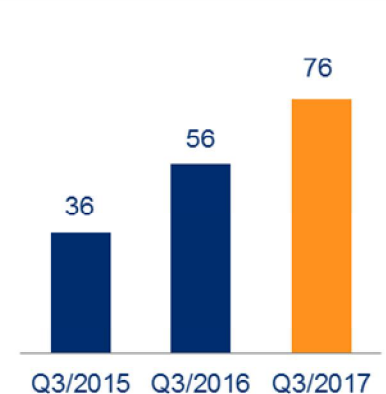
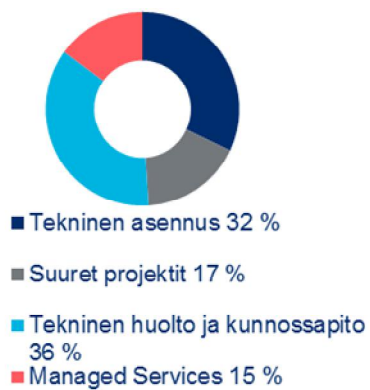
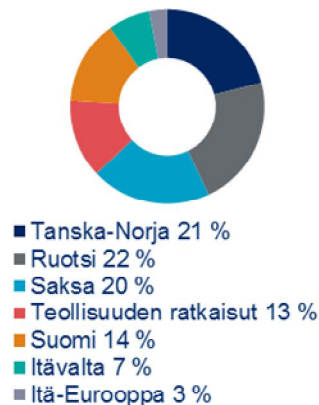
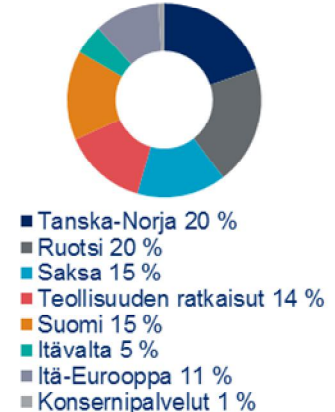
Vapaa kassavirta (milj. e)

Nettovelka (milj. e)

Käyttöpääoma (milj. e)

Liikevaihto liiketoiminta-alueittain
% liikevaihdosta 1-9/2017Liikevaihto divisioonittain
% liikevaihdosta 1-9/2017Henkilöstö divisioonittain
syyskuun 2017 lopussa

Toimintaympäristö vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä ja yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana

Yleinen markkinatilanne oli suhteellisen myönteinen ja vakaa kaudella. Kysyntä kehittyi suotuisasti Suomen, Ruotsin ja Saksan markkinoilla. Tanska-Norjan yleinen talous ja kysyntätilanne ovat toipumassa edellisvuodesta julkisen kysynnän tukemana. Teollisuuden ratkaisuiden divisioonassa markkina pysyi vakaana teollisuuden kunnossapitopalveluissa. Itä-Euroopan ja Itävallan divisioonien markkinat säilyivät myös vakaina.

Palvelut

Teknisen huollon ja kunnossapidon ja Managed Services -palveluiden kysyntä jatkui vahvana. Caverionin mahdollisuudet ylläpidon sekä huollon ja kunnossapidon ulkoistuksissa lisääntyivät. Kiinnostus julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön (PPP-malli) ja muihin elinkaariratkaisuihin oli hyvä Pohjoismaissa, vaikka tämältyyppisten sopimusmallien osuus koko markkinasta on edelleen suhteellisen pieni.

Projektit

Teknisen asennuksen ja Suurten projektien markkinat olivat positiiviset koko kauden ajan. Hintakilpailu pysyi kuitenkin tiukkana. Suurten projektien markkinoilla tarjoustoiminta säilyi hyvällä tasolla, kun taas Caverion jatkoi valikoivaa lähestymistapaansa. Alhainen korkotaso ja rahoituksen saatavuus helpottivat asiakkaidemme investointeja. Markkinoiden kehitystä tukivat parempaa energiatehokkuutta ja sisäilmaolosuhteita koskevat vaatimukset sekä tiukentuva ympäristölainsäädäntö. Joissakin teknisissä järjestelmissä ja tuotteissa oli merkkejä resurssipulasta.

Käänneohjelma ja arvioidut merkittävät riskialueet vuodelle 2017

Caverion saavutti edelleen säästöjä tehdyistä saneeraustoimista ja kiinteistä kuluista. Tammi–syyskuussa henkilöstökulut laskivat noin 3,9 prosenttia ja liiketoiminnan muut kulut noin 5,5 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kolmannella neljänneksellä Caverion toteutti lisää saneeraustoimia Ruotsin ja Teollisuuden ratkaisujen divisioonissa. Näiden toimenpiteiden seurauksena uudelleenjärjestelykulut olivat 5,2 milj. euroa, josta 4,9 milj. euroa liittyi Ruotsiin. Tammi–syyskuussa suorituksen ja käyttöasteen parantamiseksi käynnistetyistä toimenpiteistä aiheutui noin 12,1 milj. euroa uudelleenjärjestelykuluja ja niiden arvioitu säästövaikutus on yhteensä noin 2,8 milj. euroa vuonna 2017 ja noin 8,6 milj. euroa vuonna 2018.

Käänneohjelma on aiheuttanut myös muita kertaluonteisia kuluja. Esimerkiksi Teollisuuden Ratkaisuiden projektiliiketoimintaan liittyvät konsernin ulkoiset asianajokulut olivat yhteensä 2,2 milj. euroa tammi–syyskuussa.

Caverionilla on edelleen merkittäviä riskialueita, joilla voi olla vaikutusta tuloksen muodostumiseen tänä vuonna. Tammi–syyskuussa Caverion teki riskiprojekteihinsa yhteensä 25,4 (19,1) milj. euron alaskirjaukset Teollisuuden ratkaisujen ja Saksan divisioonissa. Lokakuussa tehdyn viimeisimmän arvion jälkeen riskilistan jäljellä olevien projektien suoritusriskien arvioidaan olevan noin 18 milj. euroa. On mahdollista, että tietyistä vuonna 2017 teknisesti päätetyistä projekteista sopiminen saattaa siirtyä vuoteen 2018.

Vanhojen, erääntyneiden myyntisaamisten osalta arvioitu alaskirjausriski koko vuodelle 2017 on hieman aikaisempaa arvioitua 10 milj. euron enimmäistasoa matalampi. Toteutettujen uudelleenjärjestelyiden jälkeen Caverion arvioi, että aikaisemmin arvioidun käyttöasterinkin (enintään 10 milj. euroa) vaikutukset ovat jo suurilta osin nähtävillä tuloksessa.

Käänneohjelma – Käyttökatteeseen ja liikevoittoon vaikuttavat erät*

Milj. e	7–9/17	7–9/16	1–9/17	1–9/16	1–12/16
Käyttökate	8,7	13,8	2,5	10,9	-11,4
Käyttökateprosentti, %	1,6	2,4	0,1	0,6	-0,5
<i>Kauden käyttökatteeseen ja liikevoittoon vaikuttavat erät</i>					
- Projektien alaskirjaukset**	7,1	4,1	25,4	19,1	59,0
- Uudelleenjärjestelykulut	5,2	5,7	12,1	15,2	26,9

*Ei sisällä erääntyneisiin myyntisaamisiin ja käyttöasteeseen liittyvien riskien vaikutusta vuonna 2017.

** Sisältää kustannusarvioiden tarkistuksia, kustannusarvioiden ylityksiä ja varausten lisäyksiä riskiprojektillistalla vuonna 2017.

Tilaukanta

Konsernin syyskuun lopun tilaukanta oli 1 460,4 milj. euroa, kasvua 0,7 prosenttia syyskuun 2016 lopusta (1 450,9 milj. euroa). Vertailukelpoisin valuuttakurssin tilaukanta kasvoi 1,2 prosenttia. Konsernin keskittyminen Palveluihin edisti Palveluiden tilaukannan kehitystä 5,5 prosentilla edellisvuodesta. Projekteissa tilaukanta laski 2,7 prosenttia. Tämä oli pääosin seurausta konsernin valikoivammasta lähestymistavasta projektiliiketoiminnassa. Caverion otti käyttöön tiukemman projektien tarjouslupaprosessin vuoden 2016 toisesta vuosineljänneksestä lähtien ja on sulkenut useita heikosti suoriutuvia projektityksiköitä. Vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä Caverion keskittyi edelleen tarjousprosessiin tavoitteenaan parantaa projektikatteita uusissa projektiliiketoiminnan tilauksissa.

Liikevaihto

Heinä–syyskuu

Heinä–syyskuun liikevaihto oli 545,1 (582,0) milj. euroa. Liikevaihto laski 6,3 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Erityisesti konsernin valikoivammalla projektiliiketoiminnan lähestymistavalla oli heikentävä vaikutus kauden kehitykseen. Liikevaihto kasvoi Tanska-Norjassa ja Itävallassa, mutta laski muissa divisioonissa. Projektien alaskirjaukset vaikuttivat kauden liikevaihtoon Saksassa.

Edellisvuoden vastaavan ajankohdan valuuttakursseilla laskettuna liikevaihto oli 545,6 euroa eli laski 6,3 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Ruotsin kruunun muutosten vaikutus oli -0,1 milj. euroa, Norjan kruunun -0,8 milj. euroa ja Venäjän ruplan 0,2 milj. euroa.

Palvelut-liiketoiminnan liikevaihto oli 279,8 (267,2) milj. euroa heinä–syyskuussa eli kasvua oli 4,7 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Palvelut-liiketoiminnan liikevaihto koostui Teknisen huollon ja kunnossapidon 197,0 (189,5) milj. euron liikevaihdosta ja Managed Services –liiketoiminnan 82,8 (77,6) milj. euron liikevaihdosta. Projektit-liiketoiminnassa liikevaihto laski 15,7 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta seurauksena valikoivammasta tarjoustoiminnasta erityisesti Suurissa Projekteissa. Projektit-liiketoiminnan liikevaihto oli 265,3 (314,8) milj. euroa heinä–syyskuussa ja se koostui Teknisen asennuksen 177,3 (200,2) milj. euron liikevaihdosta ja Suurten projektien 88,0 (114,6) milj. euron liikevaihdosta.

Heinä–syyskuussa Palvelut-liiketoiminta vastasi 51,3 (45,9) prosenttia ja Projektit-liiketoiminta 48,7 (54,1) prosenttia konsernin kokonaisliikevaihdosta.

Tammi–syyskuu

Tammi–syyskuun liikevaihto oli 1 692,5 (1 758,1) milj. euroa. Liikevaihto laski 3,7 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Liikevaihto kasvoi eniten Tanska-Norjassa ja Itävallassa. Projektien alaskirjaukset vaikuttivat kauden liikevaihtoon.

Edellisvuoden vastaavan ajankohdan valuuttakursseilla laskettuna liikevaihto oli 1 692,4 euroa eli laski myös 3,7 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Ruotsin kruunun muutosten vaikutus oli -8,3 milj. euroa, mitä kompensoi Norjan kruunun 4,1 milj. euron ja Venäjän ruplan 3,9 milj. euron muutos.

Palvelut-liiketoiminnan liikevaihto oli 861,8 (810,3) milj. euroa tammi–syyskuussa eli kasvua oli 6,4 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Palvelut-liiketoiminnan liikevaihto koostui Teknisen huollon ja kunnossapidon 614,0 (582,0) milj. euron liikevaihdosta ja Managed Services –liiketoiminnan 247,8 (228,3) milj. euron liikevaihdosta. Projektit-liiketoiminnassa liikevaihto laski 12,4 prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta seurauksena valikoivammasta tarjoustoiminnasta erityisesti Suurissa Projekteissa. Projektit-liiketoiminnan liikevaihto oli 830,7 (947,8) milj. euroa tammi–syyskuussa ja se koostui Teknisen asennuksen 538,9 (583,3) milj. euron liikevaihdosta ja Suurten projektien 291,8 (364,5) milj. euron liikevaihdosta. Projektit-liiketoiminnan liikevaihtoon vaikuttivat projektien alaskirjaukset tammi–syyskuussa.

Tammi–syyskuussa Palvelut-liiketoiminta vastasi 50,9 (46,1) prosenttia ja Projektit-liiketoiminta 49,1 (53,9) prosenttia konsernin kokonaisliikevaihdosta.

Liikevaihdon jakautuminen

Liikevaihto, milj. e	7-9/ 2017	%	7-9/ 2016	%	Muutos	1-9/ 2017	%	1-9/ 2016	%	Muutos	1-12/ 2016
Tanska-Norja	111,7	21 %	104,6	18 %	7 %	354,7	21 %	331,3	19 %	7 %	455,8
Ruotsi	107,5	20 %	120,9	21 %	-11 %	364,2	22 %	396,8	23 %	-8 %	531,8
Saksa	120,1	22 %	133,2	23 %	-10 %	345,6	20 %	389,9	22 %	-11 %	506,6
Teollisuuden ratkaisut	64,8	12 %	82,7	14 %	-22 %	219,4	13 %	237,2	13 %	-7 %	317,7
Suomi	78,2	14 %	79,9	14 %	-2 %	236,6	14 %	235,5	13 %	0 %	320,7
Itävalta	43,9	8 %	39,8	7 %	10 %	116,6	7 %	110,9	6 %	5 %	153,0
Itä-Eurooppa	19,0	3 %	20,9	4 %	-9 %	56,0	3 %	56,6	3 %	-1 %	78,7
Konserni yhteensä	545,1	100 %	582,0	100 %	-6 %	1 692,5	100%	1 758,1	100 %	-4 %	2 364,1
<i>Projektit-liiketoiminta</i>	265,3	49 %	314,8	54 %	-16 %	830,7	49 %	947,8	54 %	-12 %	1 233,6
- Tekninen asennus	177,3	33 %	200,2	34 %	-11 %	538,9	32 %	583,3	33 %	-8 %	782,3
- Suuret projektit	88,0	16 %	114,6	20 %	-23 %	291,8	17 %	364,5	21 %	-20 %	451,3
<i>Palvelut-liiketoiminta</i>	279,8	51 %	267,2	46 %	5 %	861,8	51 %	810,3	46 %	6 %	1 130,6
- Tekninen huolto ja kunnossapito	197,0	36 %	189,5	33 %	4 %	614,0	36 %	582,0	33 %	5 %	817,8
- Managed Services	82,8	15 %	77,6	13 %	7 %	247,8	15 %	228,3	13 %	9 %	312,8

Kannattavuus

Käyttökate

Heinä–syyskuu

Heinä–syyskuussa käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja oli 13,8 (19,5) milj. euroa eli 2,5 (3,3) prosenttia liikevaihdosta. Heinä–syyskuun käyttökate oli 8,7 (13,8) milj. euroa eli 1,6 (2,4) prosenttia liikevaihdosta.

Divisioonista Suomi ja Itävalta paransivat vakaata suoritustaan kolmannella neljänneksellä. Tanska-Norjan divisioona teki hyvän tuloksen. Ruotsissa neljänneksen tulosta heikensivät 4,9 milj. euron uudelleenjärjestelykulut sekä tuottavuushaasteet. Teollisuuden Ratkaisuihin ja Saksassa tulos pysyi edelleen tappiollisena seurauksena aikaisemmin tunnistettujen riskiprojektien alaskirjauksista. Kannattavuutta heikensivät projektiliiketoiminnan alaskirjaukset ja uudelleenjärjestelykulut. Heinä–syyskuussa Caverion teki riskiprojekteihinsa yhteensä 7,1 (4,1) milj. euron alaskirjaukset Teollisuuden ratkaisujen ja Saksan divisioonissa. Nämä alaskirjaukset olivat negatiivisia ennustemuutoksia ja kustannusylityksiä aikaisemmin tunnistettuihin riskiprojekteihin. Myyntisaamisten alaskirjaukset, jotka liittyivät myös Projektit-liiketoimintaan, olivat 0,9 milj. euroa.

Liiketoimintayksiköittäin Palvelut-liiketoimintayksikkö paransi entisestään suoritustaan. Projektit-liiketoimintayksikön tulos oli edelleen heikko alaskirjausten seurauksena.

Aineiden ja tarvikkeiden käyttöön liittyvät kulut laskivat 153,5 (159,3) milj. euroon ja ulkopuoliset palvelut 106,9 (115,7) milj. euroon heinä–syyskuussa. Henkilöstökulut laskivat 4,3 prosenttia ja liiketoiminnan muut kulut 7,4 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Heinä–syyskuun henkilöstökulut olivat yhteensä 211,7 (221,1) milj. euroa. Liiketoiminnan muut kulut laskivat 67,3 (72,7) milj. euroon. Liiketoiminnan muut tuotot olivat 3,0 (0,5) milj. euroa.

Tammi–syyskuu

Tammi–syyskuussa käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja oli 14,6 (26,1) milj. euroa eli 0,9 (1,5) prosenttia liikevaihdosta. Tammi–syyskuun käyttökate oli 2,5 (10,9) milj. euroa eli 0,1 (0,6) prosenttia liikevaihdosta.

Kannattavuutta heikensivät projektiliiketoiminnan alaskirjaukset ja uudelleenjärjestelykulut. Tammi–syyskuussa Caverion teki riskiprojekteihinsa yhteensä 25,4 (19,1) milj. euron alaskirjaukset Teollisuuden ratkaisujen ja Saksan divisioonissa. Nämä alaskirjaukset olivat negatiivisia ennustemuutoksia ja kustannusylityksiä aikaisemmin tunnistettuihin projekteihin. Kannattavuutta heikensivät erityisesti kustannusylitykset ja alaskirjaukset Teollisuuden Ratkaisujen projekteissa uudella biotuotetehtaalla Suomessa, yhteensä 13,4 milj. euroa. Nämä projektit saatiin päätökseen kesän aikana.

Aineiden ja tarvikkeiden käyttöön liittyvät kulut laskivat 475,3 (479,3) milj. euroon ja ulkopuoliset palvelut laskivat 316,6 (327,7) milj. euroon tammi–syyskuussa. Vuonna 2016 toteutettujen saneeraustoimenpiteiden vaikutukset olivat selvästi havaittavissa tammi–syyskuussa. Henkilöstökulut laskivat 3,9 prosenttia ja liiketoiminnan muut kulut 5,5 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Henkilöstökulut olivat yhteensä 701,0 (729,5) milj. euroa. Liiketoiminnan muut kulut laskivat 200,5 (212,0) milj. euroon. Liiketoiminnan muut tuotot olivat 3,3 (1,3) milj. euroa.

Käyttökate on määritelty seuraavasti: Liikevoitto + Poistot ja arvonalentumiset. Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja on määritelty seuraavasti: Liikevoitto + Poistot ja arvonalentumiset + Uudelleenjärjestelykulut.

Liikevoitto

Heinä–syyskuu

Heinä–syyskuussa liikevoitto oli 1,2 (5,0) milj. euroa eli 0,2 (0,9) prosenttia liikevaihdosta.

Poistot ja arvonalentumiset heinä–syyskuussa olivat 7,4 (8,7) milj. euroa, josta 5,5 milj. euroa oli yrityskauppoihin liittyviä kohdistettuja aineettomia hyödykkeitä ja 2,0 milj. euroa muita poistoja ja arvonalentumisia, joista suurin osa liittyi tietotekniikkaan.

Tammi–syyskuu

Tammi–syyskuussa liikevoitto oli -20,1 (-11,6) milj. euroa eli -1,2 (-0,7) prosenttia liikevaihdosta.

Poistot ja arvonalentumiset tammi–syyskuussa olivat 22,6 (22,5) milj. euroa, josta 16,7 milj. euroa oli yrityskauppoihin liittyviä kohdistettuja aineettomia hyödykkeitä ja 5,9 milj. euroa muita poistoja ja arvonalentumisia, joista suurin osa liittyi tietotekniikkaan.

Muut liikevoittoon vaikuttavat tekijät on esitetty tarkemmin kohdassa käyttökate.

Tulos ennen veroja, tilikauden tulos ja osakekohtainen tulos

Tulos ennen veroja oli -24,3 (-13,3) milj. euroa, tilikauden tulos -18,3 (-9,9) milj. euroa ja osakekohtainen tulos -0,16 (-0,08) euroa tammi–syyskuussa. Nettorahoituskulut olivat -4,2 (-1,7) milj. euroa tammi–syyskuussa. Nettorahoituskulut nousivat pidennetyn lainamaturiteetin, korkeampien korkokulujen ja lainojen muutuskulujen seurauksena.

Konsernin efektiivinen veroaste oli 24,7 (25,2) prosenttia tammi–syyskuussa.

Investoinnit, yritysostot ja myydyt liiketoiminnot

Bruttoinvestoinnit taseen pysyviin vastaaviin olivat tammi–syyskuussa 13,1 (32,0) milj. euroa eli 0,8 (1,8) prosenttia liikevaihdosta. Investoinnit tietotekniikkaan olivat 8,2 (20,0) milj. euroa tammi–syyskuussa. Tietotekniikkainvestoinnit liittyivät pääasiassa yhteisen IT-infran ja yhteisten alustojen rakentamiseen, data-keskuksen konsolidointiin sekä yhteisen toiminnanohjausjärjestelmän toteuttamiseen. Myös IT-järjestelmiä ja mobiililyökaluja kehitettiin Konsernin sisäisten prosessien ja tehokkuuden parantamiseksi jatkossa. Muut investoinnit, mukaan lukien yritysostot, olivat 5,0 (12,0) milj. euroa.

Kauden aikana Caverion toteutti Itävallassa kaksi pientä yritysostoa. Heinäkuussa Caverion allekirjoitti sopimuksen AE Ausserwöger Elektrotechnik GmbH: n kanssa sen sähkötekniikan liiketoiminnan ostamisesta. Kaupassa siirtyvän liiketoiminnan liikevaihto oli vuonna 2016 noin 2 milj. euroa ja sen palveluksessa oli 19

henkilöä. Elokuussa Caverion osti puhdistilateknologiaan erikoistuneen Weiss Anlagen Technik GmbH:n koko osakekannan. Yhtiöllä oli noin 3 milj. euron liikevaihto ja 15 työntekijää vuonna 2016. Kauppahintoja ei julkistettu.

Kassavirta, käyttöpääoma ja rahoitus

Konsernin vapaa kassavirta oli negatiivinen tammi–syyskuussa, vaikka se paranikin viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Konsernin vapaa kassavirta oli -90,5 (-100,1) milj. euroa. Vapaaseen kassavirtaan vaikutti käyttöpääoman kasvu riskiprojekteissa. Vapaata kassavirtaa paransivat investointien matalampi taso viime vuoteen verrattuna.

Konsernin operatiivinen kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja oli -75,6 (-57,6) milj. euroa tammi–syyskuussa.

Konsernin käyttöpääoma oli 75,7 (56,1) milj. euroa syyskuun lopussa. Käyttöpääoman kehitys oli myönteistä Suomen, Ruotsin ja Tanska-Norjan divisioonissa. Riskiprojektit sitoivat käyttöpääomaa pääosin Teollisuuden ratkaisujen ja Saksan divisioonissa.

Osatuloutusmäärä oli syyskuun lopussa 321,1 (331,0) milj. euroa. Myyntisaamisten määrä oli syyskuun lopussa 331,3 (323,6) milj. euroa.

Caverionin rahavarat olivat syyskuun lopussa 18,4 (37,0) milj. euroa. Lisäksi Caverionilla on nostamattomia luottolimiittisopimuksia 100,0 milj. euroa ja nostamattomia tililimiittisopimuksia 19,0 milj. euroa.

Konsernin korolliset velat olivat 159,6 (206,8) milj. euroa syyskuun lopussa, ja keskiporkko suojausten jälkeen oli 1,76 prosenttia. Noin 50 prosenttia lainoista on pankeilta ja muilta rahoituslaitoksilta, noin 38 prosenttia suoraan rahamarkkinoilta ja noin 10 prosenttia vakuutusyhtiöiltä. Yhteensä 89,7 milj. euroa korollisesta velasta erääntyy maksettavaksi seuraavien 12 kuukauden aikana. Konsernin nettovelka oli 141,3 (169,7) milj. euroa syyskuun lopussa.

Caverion Oyj laski 9.6.2017 liikkeeseen 100 miljoonan euron hybridilainan, jota käsitellään konsernin IFRS-tilinpäätöksessä omana pääomana. Hybridilaina on oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina, joka on muita velkasitoumuksia heikommassa asemassa. Lainan haltijalla ei ole osakkeenomistajille kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna nykyisten osakkeenomistajien omistuksia. Hybridilainan kuponkikorko on kiinteä 4,625 prosenttia vuodessa 16.6.2020 saakka. Lainalla ei ole eräpäivää, mutta liikkeeseenlaskijalla on oikeus lunastaa laina takaisin ensimmäistä kertaa 16.6.2020 sekä tätä seuraavina koronmaksupäivinä. Mikäli lainaa ei lunasteta takaisin 16.6.2020, nousee kuponkikorko 500 korkopisteellä. Liikkeeseen laskettu hybridilaina vahvisti Caverion-konsernin pääomarakennetta ja rahoitusasemaa. Velkaantumisasaste oli syyskuun lopussa 53,2 (81,5) prosenttia ja omavaraisuusaste 27,0 (20,5) prosenttia.

Caverionin ulkoisissa lainoissa sovelletaan taloudellista kovenanttia, joka perustuu konsernin nettovelan ja käyttökatteen (EBITDA) suhdeluun (Nettovelat/Käyttökate). Caverion sopi hybriditransaktion yhteydessä muutoksista lainasopimuksiinsa yhteistyöpankkiensa kanssa. Taloudellinen kovenantti ei saa ylittää tasoa 5,0:1 syyskuun 2017 loppuun asti ja tämän jälkeen suhdeluku ei saa ylittää tasoa 3,5:1. Kovenantin laskennassa käytettävän käyttökatteen laskentaperiaatteita muutettiin syyskuussa 2017 koskien syyskuun lopun kovenantin laskentaa. Syyskuun lopussa konsernin nettovelan ja käyttökatteen suhdeluku vahvistettujen laskentaperiaatteiden mukaisesti oli 4,1x.

Muutoksia ulkoiseen taloudelliseen raportointiin vuonna 2017

Caverion ilmoitti 29.5.2017 sijoittajauutisella käynnistävänsä jatkotoimenpiteitä puuttuakseen jäljellä oleviin haasteisiin Ruotsin käyttöasteessa ja tuloksessa. Nämä toimenpiteet käsittivät henkilöstövähennyksiä, nykyisten yksiköiden yhdistämisiä, jaettujen resurssien parempaa hyödyntämistä sekä Caverionin teollisuuden ja talotekniikan toimintojen yhdistämisen Ruotsissa. Yhdistämisen seurauksena Ruotsin teollisuuden toimintojen kaikki noin 350 työntekijää siirretään Ruotsin divisioonaan.

Toimintojen yhdistäminen aiheutti myös muutoksia Caverionin ulkoiseen taloudelliseen raportointiin. Caverion raportoi Ruotsin teollisuuden toimintojensa luvut osana Ruotsin divisioonaan 1.7.2017 alkaen.

HENKILÖSTÖ

Henkilöstö divisioonittain kauden lopussa	9/17	6/17	Muutos	9/17	9/16	Muutos	12/16
Tanska-Norja	3 325	3 297	1 %	3 325	3 393	-2 %	3 330
Ruotsi	3 216	3 049	5 %	3 216	3 321	-3 %	3 172
Saksa	2 490	2 443	2 %	2 490	2 498	0 %	2 452
Teollisuuden ratkaisut	2 265	2 661	-15 %	2 265	2 825	-20 %	2 742
Suomi	2 448	2 568	-5 %	2 448	2 440	0 %	2 439
Itävalta	841	803	5 %	841	806	4 %	811
Itä-Eurooppa	1 787	1 817	-2 %	1 787	1 868	-4 %	1 841
Konsernipalvelut	111	112	-1 %	111	130	-15 %	126
Konserni yhteensä	16 483	16 750	-2 %	16 483	17 281	-5 %	16 913

Caverion-konsernin palveluksessa oli keskimäärin 16 690 (17 477) työntekijää tammi–syyskuussa 2017. Syyskuun 2017 lopussa konsernin henkilöstömäärä oli 16 483 (17 281). Tammi–syyskuun henkilöstökulut olivat 701,0 (729,5) milj. euroa.

Vuonna 2016 ja 2017 toteutettujen saneeraustoimenpiteiden vaikutukset ovat selvästi havaittavissa. Kolmannella vuosineljänneksellä uusia resursseja tarvittiin täyttämään kriittisiä osaamisalueita. Caverion jatkoi harjoittelijoiden palkkaamista ja kasvattamista asiantuntijoiksi. Erytishuomiota kiinnitettiin edelleen projektijohtamiseen ja johtamistaitojen vahvistamiseen. Divisioonissa jatkettiin kehitystoimenpiteitä, jotta resurssien tarjonta saadaan sovitettua vastaamaan paremmin liiketoiminnan tarpeita.

Useita koko konsernin laajuisia kehittämishankkeita jatkettiin kolmannella vuosineljänneksellä, kuten projektijohtamisen kyvykkyyden vahvistaminen sekä yhteisen johdon kehittämisohjelman läpivienti. Ruotsissa käynnistettiin suorituksen johtamisohjelma. Avainosaaja- ja seuraajasuunnittelu sekä harmonisoitujen tehtävärakenteiden ja henkilöstöprosessien käyttöönotto jatkuivat. Työntekijöiden hyvinvointi oli keskeinen alue, ja koko konsernin kattavaa työturvallisuusohjelmaa vietiin eteenpäin.

Muutoksia Caverion-konsernin johdossa

Ari Lehtoranta aloitti Caverion Oyj:n toimitusjohtajana 1.1.2017.

Caverion ilmoitti 9.1.2017 seuraavista muutoksista konsernin johtoryhmään ja organisaatorakenteeseen. Konsernitaseisten Palvelut- ja Projektit-toimintojen roolia vahvistettiin niiden vastuualueita lisäämällä ja näitä toimintoja kutsutaan jatkossa liiketoimintayksiköiksi. Thomas Hietto (s. 1967, DI) nimitettiin Palveluliiketoimintayksikön johtajaksi ja Jarno Hacklin (s. 1978, ins.) Projektit-liiketoimintayksikön johtajaksi. Ville Tamminen (s. 1974, OTK, VT) nimitettiin Caverion Suomen divisioonan johtajaksi. Yhtiön muodostettiin lisäksi uusi konsernitoiminto Lakiasiat & Hallinnointi. Anne Viitala (s. 1959, OTK, VT, eMBA) nimitettiin uuden Lakiasiat & Hallinnointi -konsernitoiminnon johtajaksi. Kaikki nimitetyt ovat myös konsernin johtoryhmän jäseniä. Nimitykset astuivat voimaan 9.1.2017 Thomas Hieton nimitystä lukuun ottamatta. Hän aloitti tehtävässään 1.7.2017. Palveluliiketoimintayksiköstä vastasi 30.6.2017 asti Matti MalMBERG, joka jatkaa edelleen yhtiön palveluksessa.

Caverion ilmoitti 19.1.2017, että Erkki Huusko (s. 1957, ins., eMBA) nimitettiin 19.1.2017 alkaen Caverionin Teollisuuden ratkaisut -divisioonan johtoon ja konsernin johtoryhmän jäseneksi. Erkki Huusko oli aiemmin toiminut Teollisuuden ratkaisut -divisioonan operatiivisena johtajana (Chief Operating Officer) Juhani Pitkäkosken vastatessa koko divisioonasta. Juhani Pitkäkoski jatkoi 16.7.2017 saakka divisioonan palveluksessa.

Caverion ilmoitti 3.4.2017, että Minna Schrey-Hyppänen (s. 1966, DI, KTM) on nimitetty 26.6.2017 alkaen Caverionin henkilöstöjohtajaksi ja konsernin johtoryhmän jäseneksi. Hänen edeltäjänsä Merja Eskola jatkaa Caverionin palveluksessa vastuualueenaan strateginen resursointi ja henkilöstön kehittäminen.

Caverion ilmoitti 21.6.2017, että Sakari Toikkanen (s. 1967, tekniikan lisensiaatti) on nimitetty 21.6.2017 alkaen Caverionin Teollisuuden ratkaisut -divisioonan johtoon. Hän toimii tehtävässä siihen saakka kunnes vakituinen divisioonajohtaja aloittaa. Sakari Toikkanen jatkaa myös tehtävässään Caverionin IT, Viestintä ja Myynnin kehitys -konsernitoiminnoista vastaavana johtajana ja konsernin johtoryhmän jäsenenä. Erkki Huusko jatkaa lähikuukaudet yhtiön palveluksessa erityistehtävissä raportoiden Sakari Toikkaselle.

Vastuualue Strategia ja Yrityskaupat siirrettiin konsernitoiminto Talouden alle talousjohtaja Martti Ala-Härkösen alaisuuteen 22.6.2017.

LÄHIAJAN RISKIT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Caverionille tyypilliset operatiiviset riskit liittyvät palvelu- ja projektiliiketoimintaan. Näitä ovat muun muassa tarjouksiin (esim. laskentaan ja hinnoitteluun), sopimusehtoihin, yhteishankkeisiin, aliurakointiin, hankintaan ja materiaalien hintoihin, osaavan henkilöstön saatavuuteen sekä projektinhallintaan liittyvät riskit. Näiden riskien hallitsemiseksi on otettu käyttöön riskienarviointi ja -tarkastusprosessit niin myynti- kuin toteutusvaiheessa, ja riskivaruuksia on lisätty. Ottaen huomioon projektiliiketoimintaan liittyvät erityiset riskit, konserniin perustettiin vuoden 2017 alussa Projektit-liiketoimintayksikkö, joka keskittyy projektien riskienhallinnan parantamiseen kokonaisuutena, projektiportfolion ohjaamiseen sekä projektinhallinnan osaamisen parantamiseen. Kaikista näistä toimenpiteistä huolimatta on riski, että jotkut projektiriskit toteutuvat, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti Caverionin liiketoiminnan tulokseen ja taloudelliseen asemaan. Projektien riskiarviointi on yhtiössä jatkuva prosessi ja on mahdollista, että riskejä saatetaan havaita myös muissa tällä hetkellä meneillään olevissa sekä uusissa projekteissa.

Caverionissa suoritettiin huolellinen projektien riskiarvio vuoden 2016 aikana, joka johti merkittäviin projektien alaskirjauksiin ja varauksiin vuonna 2016. Näissä projekteissa on myös edelleen riskiä. Vaikka parannettuja projektikontrolleja on otettu käyttöön, on mahdollista, että jotkut tunnistetuista jäljellä olevista riskeistä saattavat toteutua, mikä voisi johtaa uusiin projektien alaskirjauksiin ja varauksiin jo tammi-syyskuussa tehtyjen lisäksi, sekä riitaisuuksiin ja oikeudenkäynteihin. On myös mahdollista, että näissä projekteissa voi ilmetä uusia riskejä.

Konsernipolitiikan mukaisesti luottotappio tai luottotappiovaraukset kirjataan saamisista, kun on ilmeistä, ettei niistä saada suoritusta. Luottotappioksi kirjaamisessa noudatetaan Caverion-konsernin liiketoiminnan myyntisaamisten arvostusperiaatetta, ja kirjauksiin sisältyy arviointia ja harkintaa. Arvio perustuu aikaisemmin toteutuneisiin luottotappioihin, luotonvalvonnan kokemukseen, asiakaskohtaisiin vakuuksiin ja selvityksiin sekä arviointiajankohdan taloudellisiin olosuhteisiin. Caverion toteutti useita projektiportfolionsa osatuloutus- ja myyntisaamisiin liittyviä riskiarvioita vuoden 2016 aikana, joista seurasi saamisten alaskirjauksia vuonna 2016. Suurin osa näistä alaskirjauksista liittyi osatuloutussaamisiin. Saamisten läpikäyntiä ja riskiarviointia jatketaan vuonna 2017. Yhtiöllä on tiettyjä yksittäisiä suurehkoja saamia, joiden neuvottelemiseksi ja perimiseksi yhtiö toimii erittäin aktiivisesti. Tunnistetuissa saamisissa on edelleen riskiä ja ei voida poissulkea, että myös muihin saamisiin liittyy riskiä.

Ottaen huomioon Caverionin liiketoiminnan luonne, konserniyhtiöt ovat osallisina riitaisuuksissa ja oikeusprosesseissa useissa projekteissa. Nämä riitaisuudet ja oikeusprosessit ovat tyypillisesti Caverionia kohtaan esitettyjä vaateita, jotka koskevat väitettyjä virheellisiä suorituksia ja viivästyneitä toimituksia. Joissakin tapauksissa Caverionin periessä saamisiaan tämä saattaa johtaa riitaisuuksiin ja oikeusprosesseihin. On riski, että asiakas esittää näissä prosesseissa vastakanteita. Vaateiden, riitaisuuksien ja oikeusprosessien lopputulemaa on vaikea arvioida. Alaskirjauksia ja varauksia tehdään soveltuvien kirjanpitosäännösten mukaisesti.

Saksassa tutkitaan edelleen kilpailuoikeudellisten sääntöjen rikkomuksia teknisten palveluiden toimialalla. Osana tutkintaa Saksan viranomaiset ovat hankkineet tietoja useilta teknisten palvelujen tarjoajilta, mukaan lukien Caverionilta. Caverion tekee yhteistyötä paikallisten viranomaisten kanssa. Tällä hetkellä saatavilla olevan tiedon perusteella ei voida edelleenkään arvioida Caverionille näistä asioista mahdollisesti aiheutuvan riskin määrää. Tutkinnan päättymisen ajankohta ei myöskään ole tiedossa. On mahdollista, että tähän liittyvät kustannukset, sanktiot sekä vahingonkorvaukset voivat olla olennaisia.

Osana tätä yhteistyötä Caverionissa on havaittu asiakasprojektin yhteydessä vuosina 2009–2011 toimintaa, joka voi täyttää lahjonnan tai muun rikoksen tunnusmerkistön. Caverion on tuonut havaintonsa heti viranomaisille tiedoksi ja tukee niitä asian tarkemmassa selvittämisessä. On mahdollista, että epäillyt rikkomukset aiheuttavat huomattavaa vahinkoa Caverionille sakkoina, korvausvaatimuksina sekä asianajokuluina. Tällä hetkellä ei kuitenkaan voida arvioida mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen määrää. Caverion seuraa tilannetta ja julkistaa kaikki olennaiset tiedot voimassaolevien säännösten mukaisesti.

Caverion toteuttaa vahvaa compliance-ohjelmaa. Osana ohjelmaa kaikkien työntekijöiden tulee suorittaa vuosittain sähköinen compliance-koulutusohjelma, ja lisäkoulutusta annetaan läpi organisaation. Kaikkien työntekijöiden on noudatettava Caverionin Eettisiä Liiketoimintaperiaatteita (Code of Conduct), jotka määrittävät

nollatoleranssin lahjonnalle ja korruptiolle. Lisäksi Caverion on muokannut ja päivittänyt konsernitason politiikkojaan ja ohjeistuksiaan ("Caverion ohjeistukset") ja ottanut päivitettyt versiot käyttöön syyskuussa 2017.

Caverionin taseeseen kirjattua liikearvoa ei poisteta, mutta sitä testataan vuosittain mahdollisen arvonalentumisen varalta. Määrä, jolla liikearvon kirjanpitoarvo ylittää siitä kerrytettävissä olevan rahamäärän, kirjataan arvonalentumistappiona tuloslaskelmaan. Mikäli Caverionin tulos- ja kasvukehityksessä tapahtuu muutoksia alaspäin, tämä voi johtaa liikearvon arvonalentumiseen. Se voi vaikuttaa epäedullisesti Caverionin liiketoiminnan tulokseen ja omaan pääomaan.

Caverionin ulkoisissa lainoissa sovelletaan taloudellista kovenanttia, joka perustuu konsernin nettovelan ja käyttökatteen suhdeluukuun. Tämän kovenantin rikkoutuminen antaisi lainanpankeille oikeuden eräännyttää lainat heti maksettaviksi. Caverion ja sen lainapankit vahvistivat joulukuussa 2016 käyttökatteen (EBITDA) laskentaperiaatteet konsernin taloudelliseen kovenanttiin (Nettovelat/Käyttökate) liittyen. Lisäksi Caverion sopi lainapankkien kanssa maaliskuussa 2017 sopimuslisäyksestä Q1/2017-testauksen yhteydessä liittyen taloudellisen kovenantin maksimitasoon. Caverion Oyj laski 9.6.2017 liikkeeseen 100 miljoonan euron hybridilainan, jota käsitellään IFRS:n mukaan omana pääomana. Hybridilaina vahvisti yhtiön maksuvalmiutta ja rahoitusasemaa sekä myös taloudellisen kovenantin tasoa. Samalla Caverion sopi maksimitason taloudelliselle kovenantille vuoden 2017 toisen ja kolmannen vuosineljänneksen testausta varten. Syyskuussa Caverion sopi lainapankkiensa kanssa uudesta sopimuslisäyksestä Q3/2017-testauksen yhteydessä liittyen laskentaperiaatteisiin. Vuonna 2017 tehdyt projektien alaskirjaukset ovat rasittaneet yhtiön taloudellisen kovenantin tasoa tammí-syyskuussa ja jäljellä olevat projektiriskit saattavat aiheuttaa lisää projektien alaskirjauksia loppuvuoden 2017 aikana. Taloudellisen kovenantin tasoa seurataan ja arvioidaan jatkuvasti suhteessa käyttökatteen ja nettovelan toteumaan ja ennusteisiin.

Caverionin liiketoimintaan kuuluu tyypillisesti takausten antaminen asiakkaille ja muille sidosryhmille, erityisesti isoissa projekteissa, esimerkiksi ennakkomaksujen vakuudeksi, sopimusvelvoitteiden suorittamisen vakuudeksi, ja takuuajan velvoitteiden vakuudeksi. Rahoituspalvelujen välittäjät antavat tyypillisesti nämä takaukset Caverionin puolesta. Ei ole varmuutta, että yhtiöllä olisi tällaisiin takauksiin jatkuva saatavuus rahoituspalvelujen välittäjiltä kilpailukykyisin ehdoin tai lainkaan, ja mikäli takauksia ei saataisi, sillä saattaisi olla haitallinen vaikutus Caverionin liiketoiminnalle ja taloudelliselle tilanteelle. Caverion pyrkii hallitsemaan tätä riskiä ylläpitämällä useita takausliimittejä eri toimintamaissaan.

Rahoitusriskeistä esitetään tarkempi selvitys tilinpäätöksen liitetiedossa 30 ja tämän osavuosikatsauksen taulukko-osassa liitetiedossa 5.

Caverion on tehnyt merkittäviä investointeja IT- ja järjestelmäkehitykseen. On olemassa riski, että odotetut toiminnallisuudet ja hyöty eivät täysin toteudu.

Caverionin internet-sivuilla ja 7.2.2017 julkaistussa vuoden 2016 tilinpäätöstiedotteessa kuvataan merkittävimmät liiketoimintariskit.

VARSINAISEN YHTIÖKOKOUKSEN PÄÄTÖKSET

Caverion Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin 17.3.2017 Helsingissä. Yhtiökokous vahvisti tilinpäätöksen vuodelta 2016 sekä myönsi vastuuvapauden hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle. Yhtiökokous päätti myös taseen osoittaman voiton käyttämisestä ja osingonmaksusta, yhtiöjärjestyksen muuttamisesta, hallituksen kokoonpanosta ja palkkioista, tilintarkastajan valinnasta ja palkkioista sekä hallituksen valtuuttamisesta yhtiön omien osakkeiden hankintaan ja päättämään osakeanneista.

Yhtiön hallitukseen valittiin puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi kuusi jäsentä. Hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Michael Rosenlew, varapuheenjohtajaksi Markus Ehmrooth sekä hallituksen jäseniksi Jussi Aho, Joachim Hallengren, Thomas Hinnerskov, Antti Herlin, Anna Hyvönen ja Eva Lindqvist toimikaudelle, joka päättyy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Antti Herlinin toimikausi alkoi 29.3.2017, kun yhtiöjärjestyksen muutos oli rekisteröity kaupparekisteriin.

Yhtiökokouksen päätöksiä koskeva pörssitiedote on julkaistu yhtiön verkkosivuilla osoitteessa www.caverion.fi/tietoa-caverionista/media/tiedotteet.

Hallitus piti järjestäytymiskokouksensa 17.3.2017. Kokouksessa hallitus päätti henkilöstövaliokunnan ja tarkastusvaliokunnan kokoonpanosta. Valiokuntien tehtäväkuvaukset ja työjärjestykset on julkaistu osoitteessa www.caverion.fi/sijoittajat - Hallinnointi.

OSINGOT JA OSINKOPOLITIikka

Varsinainen yhtiökokous päätti 17.3.2017 hallituksen ehdotuksen mukaisesti, että tilikaudelta 2016 ei makseta osinkoa.

Caverionin tavoitteena on, että yhtiö jakaa osinkoina ja pääoman palautuksina yhtiön osakkeenomistajille vähintään 50 prosenttia tilikauden tuloksesta verojen jälkeen ilman käyvän arvon muutoksia. Vaikka tämän osinkopolitiikan muuttaminen ei ole suunnitteilla, ei voida taata, että osinkoa tai pääoman palautusta todella maksetaan tulevaisuudessa, eikä takeita voida myöskään antaa minään tiettyä vuonna maksettavien osinkojen tai pääoman palautuksen määrästä.

OSAKKEET JA OMISTAJAT

Caverion Oyj on 30.6.2013 syntynyt Suomen tasavallan lakien mukaan toimiva julkinen osakeyhtiö. Yhtiöllä on yksi osakesarja, jonka jokainen osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa sekä vastaavaan osinkoon. Yhtiön osakkeilla ei ole nimellisarvoa.

Osakepääoma ja osakkeiden lukumäärä

Osakkeiden lukumäärä oli 125 596 092 ja osakepääoma oli 1 000 000 euroa 1.1.2017. Caverionin hallussa oli 512 328 yhtiön omaa osaketta koko raportointikauden tammi–syyskuussa 2017. Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä oli siten 125 083 764 syyskuun 2017 lopussa. Caverion Oyj:n omistamien omien osakkeiden osuus koko osakemäärästä ja äänistä on 0,41 prosenttia.

Caverionin hallitus hyväksyi osakepohjaisen pitkän aikavälin kannustinohjelman konsernin johdolle joulukuussa 2015 ja jatkoi kyseistä ohjelmaa joulukuussa 2016. Osakepohjainen kannustinohjelma koostuu suoriteperusteisesta osakepalkkio-ohjelmasta (Performance Share Plan) täydennettynä erityistilanteita varten tarkoitettulla ehdollisella osakepalkkio-ohjelmalla (Restricted Share Plan). Molemmat ohjelmat koostuvat vuosittain alkavista yksittäisistä, kolmen vuoden pituisista osakepalkkio-ohjelmista. Kunkin uuden yksittäisen ohjelman alkaminen edellyttää hallituksen erillistä päätöstä. Ensimmäiset ohjelmat alkoivat vuoden 2016 alussa. Ensimmäiselle suoriteperusteiselle osakepalkkio-ohjelmalle 2016-2018 asetettuja tavoitteita ei saavutettu. Osallistujille ei siksi suoriteta palkkiota suoriteperusteissa osakepalkkio-ohjelmaohjelmassa 2016-2018. Toiset ohjelmat alkoivat vuoden 2017 alussa ja niihin perustuvat mahdolliset osakepalkkiot suoritetaan keväällä 2020. Jos kaikki suoritustavoitteet saavutetaan, vuodet 2017–2019 käsittävän suoriteperusteisen osakepalkkio-ohjelman nojalla voidaan suorittaa palkkiona enintään noin 850 000 Caverionin osaketta (bruttomäärä ennen soveltuvan ennakonpidätyksen vähentämistä). Lisätietoja kannustinjärjestelmästä julkaistiin pörssitiedotteilla 18.12.2015 ja 21.12.2016. Lisäksi lisätietoja yhtiön avainjohdon aikaisemmasta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta vuosille 2014–2016 on julkaistu pörssitiedotteella 26.5.2014. Tälle ohjelmalle asetettuja tavoitteita ei saavutettu.

Caverion ei ole tehnyt päätöksiä optioista tai muista osakkeisiin liittyvistä erityisoikeuksista. Caverionilla tai sen tytäryhtiöillä ei ole Caverion Oyj:n osakkeita panttina.

Hallituksen valtuutukset

Caverionin hallituksen valtuuttaminen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta

Caverion Oyj:n 17.3.2017 pidetty varsinainen yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään Caverionin omien osakkeiden hankkimisesta. Hallitukselle myönnetty valtuutus käsittää enintään 12 000 000 yhtiön oman osakkeen hankkimisen yhtiön vapaalla omalla pääomalla osakkeiden hankintahetken markkinahintaan Nasdaq Helsinki Oy:n säännellyllä markkinalla järjestämässä kaupankäynnissä. Omia osakkeita voidaan hankkia muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa. Osakkeiden hankinta alentaa yhtiön jakokelpoista vapaata omaa pääomaa. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien. Hallitus ei ole käyttänyt valtuutusta vuonna 2017.

Caverionin hallituksen valtuuttaminen päättämään osakeanneista

Yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään osakeanneista hallituksen ehdotuksen mukaisesti. Valtuutus voidaan käyttää kokonaan tai osittain antamalla enintään 25 000 000 Caverionin osaketta yhdessä tai useammassa osakeannissa. Hallitus voi myös päättää osakeanneissa annettavien osakkeiden luovuttamisesta osakkeenomistajien etuoikeudesta poiketen suunnatusti. Hallitus valtuutetaan päättämään siitä, kenelle ja missä järjestyksessä osakkeita annetaan. Valtuutusta voidaan käyttää muun muassa pääomarakenteen kehittämiseksi, omistuspohjan laajentamiseksi, vastikkeena yrityskaupoissa tai yhtiön hankkiessa liiketoimintaansa liittyvää omaisuutta ja kannustinjärjestelmien toteuttamiseksi. Osakeanneissa osakkeita voidaan antaa merkittäviksi maksua vastaan tai maksutta. Anti voidaan kohdistaa myös yhtiölle itselleen osakeyhtiölain rajoitusten mukaisesti. Valtuutus sisältää hallitukselle oikeuden määrätä osakeantien ehdoista ja toimenpiteisiin liittyvistä seikoista osakeyhtiölain mukaisesti, mukaan lukien oikeuden päättää, kirjataanko mahdollinen merkintähinta kokonaan tai osittain sijoitetun vapaan pääoman rahastoon vai osakepääoman korotukseksi.

Antivaltuutus sisältää valtuutuksen päättää yhtiön hallussa olevien sekä mahdollisesti hankittavien omien osakkeiden luovuttamisesta. Tämän valtuutuksen kohteena on enintään 12 500 000 osaketta. Hallitus oikeutettiin päättämään luovuttamisen tarkoituksesta ja ehdoista. Valtuutus on voimassa 31.3.2018 saakka. Hallitus ei ole käyttänyt valtuutusta vuonna 2017.

Kaupankäynti osakkeella

Caverionin osakkeen avauskurssi oli 7,94 euroa vuoden 2017 alussa. Osakkeen päätöskurssi katsauskauden viimeisenä kaupankäyntipäivänä (30.9.) oli 7,77 euroa. Osakkeen hinta laski 2 prosenttia tammi–syyskuussa. Osakkeen ylin kurssi katsauskaudella tammi–syyskuussa oli 8,28 euroa, alin kurssi 6,64 euroa ja keskipurssi 7,40 euroa. Osakkeita vaihdettiin Nasdaq Helsingissä tammi–syyskuussa 39,8 miljoonaa kappaletta. Vaihdon arvo oli 293,7 milj. euroa (lähde: Nasdaq Helsinki).

Caverionin osakkeilla käydään kauppaa myös muilla markkinapaikoilla, kuten BATS Chi-X Europessa, Turquoisessa, Aquis'ssa ja Frankfurtin pörssin Open Market -listalla. Caverion Oyj:n osakkeita vaihdettiin tammi–syyskuussa julkisilla vaihtoehtoisilla kaupankäyntipaikoilla 8,8 miljoonaa kappaletta eli noin 13,5 prosenttia osakkeen koko kaupankäyntimäärästä. Vaihtoehtoisista kauppapaikoista Caverionin osakkeiden vaihto oli erityisen vilkasta BATS Chi-X Europessa. Lisäksi 16,4 miljoonalla Caverion Oyj:n osakkeella käytiin tammi–syyskuussa Nasdaq Helsingin ulkopuolista OTC-kauppaa. Niiden osuus koko kaupankäyntimäärästä oli noin 25,1 prosenttia (lähde: Fidessa Fragmentation Index).

Caverion Oyj:n markkina-arvo katsauskauden lopussa oli 970,9 milj. euroa. Markkina-arvo ei sisällä 30.9.2017 yhtiön hallussa olevia omia osakkeita (512 328 kpl).

Osakkeenomistajien määrä ja liputusilmoitukset

Syyskuun 2017 lopussa Caverionin rekisteröityjen osakkeenomistajien määrä oli 28 660 (6/2017: 29 250). Hallintarekisteröityjen ja muiden kuin suomalaisten sijoittajien omistuksessa oli syyskuun 2017 lopussa 34,9 prosenttia osakkeista (6/2017: 35,6 %).

Päivitetty luettelo Caverionin suurimmista osakkeenomistajista ja omistusrakenteesta 30.9.2017 on julkaistu Caverionin verkkosivuilla osoitteessa www.caverion.fi/sijoittajat.

OSAVUOSIKATSAUS 1.1.–30.9.2017: TAULUKKO-OSA

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma

Milj. e	7-9/2017	7-9/2016	1-9/2017	1-9/2016	1-12/2016
Liikevaihto	545,1	582,0	1 692,5	1 758,1	2 364,1
Liiketoiminnan muut tuotot	3,0	0,5	3,3	1,3	1,9
Aineet ja tarvikkeet	-153,5	-159,3	-475,3	-479,3	-648,2
Ulkopuoliset palvelut	-106,9	-115,7	-316,6	-327,7	-450,8
Henkilöstökulut	-211,7	-221,1	-701,0	-729,5	-989,1
Liiketoiminnan muut kulut	-67,3	-72,7	-200,5	-212,0	-289,2
Osuus osakkuusyriytysten tuloksesta	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1
Poistot ja arvonalentumiset	-7,4	-8,7	-22,6	-22,5	-29,5
Liikevoitto	1,2	5,0	-20,1	-11,6	-40,8
% liikevaihdosta	0,2	0,9	-1,2	-0,7	-1,7
Rahoitustuotot ja -kulut, netto	-1,4	-0,9	-4,2	-1,7	-2,6
Tulos ennen veroja	-0,2	4,1	-24,3	-13,3	-43,5
% liikevaihdosta	0,0	0,7	-1,4	-0,8	-1,8
Tuloverot	0,2	-1,2	6,0	3,3	11,8
Katsauskauden voitto	0,1	2,9	-18,3	-9,9	-31,7
% liikevaihdosta	0,0	0,5	-1,1	-0,6	-1,3
Jakautuminen					
Emoyhtiön omistajille	0,1	2,9	-18,3	-10,0	-31,7
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos					
Tulos/osake, laimentamaton, e	-0,01	0,02	-0,16	-0,08	-0,25
Tulos/osake, laimennettu, e	-0,01	0,02	-0,16	-0,08	-0,25

Konsernin laaja tuloslaskelma

Milj. e	7-9/2017	7-9/2016	1-9/2017	1-9/2016	1-12/2016
Katsauskauden voitto	0,1	2,9	-18,3	-9,9	-31,7
Muut konsernin kirjatut tuotot ja kulut					
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi:					
- Etuuspohjaisten eläkkeiden arvonmuutos	-0,4	-0,8	0,9	-1,5	-4,2
-- Laskennallinen vero	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi:					
- Rahavirran suojaukset	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0
-- Laskennallinen vero					
- Myytävissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutos	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
-- Laskennallinen vero					
- Muuntoerot	0,9	0,2	-1,2	0,5	1,0
Muut konsernin kirjatut tuotot ja kulut, yhteensä	0,6	-0,2	-0,2	-1,0	-1,9
Katsauskauden laaja tulos	0,7	2,7	-18,5	-11,0	-33,6
Jakautuminen					
Emoyhtiön omistajille	0,7	2,7	-18,5	-11,0	-33,6
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Lyhennetty konsernitase

Milj. e	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Varat			
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset hyödykkeet	23,9	29,9	28,3
Liikearvo	339,8	339,8	339,8
Muut aineettomat hyödykkeet	46,6	52,5	53,0
Osuudet osakkuusyrityksissä	0,1	0,1	0,1
Muut sijoitukset	1,2	1,4	1,2
Muut saamiset	3,2	2,4	3,3
Laskennalliset verosaamiset	22,2	8,7	10,6
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	20,5	36,1	30,7
Myyntisaamiset	331,3	323,6	378,2
Osatuloutussaamiset	321,1	331,0	244,4
Muut saamiset	40,1	45,1	40,4
Verosaamiset	8,4	8,3	6,4
Rahavarat	18,4	37,0	47,7
Varat yhteensä	1 176,8	1 216,0	1 184,3
Oma pääoma ja velat			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	1,0	1,0	1,0
Hybridipääoma	100,0	0,0	0,0
Muu oma pääoma	164,4	206,8	183,6
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,4	0,4	0,4
Oma pääoma	265,8	208,2	185,0
Pitkäaikaiset velat			
Laskennalliset verovelat	52,6	59,1	51,1
Eläkevelvoitteet	45,5	43,1	45,4
Varaukset	6,9	9,1	7,1
Korolliset velat	70,0	77,6	127,6
Muut velat	0,4	0,9	0,6
Lyhytaikaiset velat			
Saadut ennakot	192,4	201,4	192,5
Ostovelat	201,8	227,0	214,1
Muut velat	213,5	230,9	258,7
Verovelat	8,2	9,0	6,5
Varaukset	30,1	20,5	30,1
Korolliset velat	89,7	129,2	65,7
Oma pääoma ja velat yhteensä	1 176,8	1 216,0	1 184,3

Käyttöpääoma

Milj. e	30.9.2017	30.9.2016	31.12.2016
Vaihto-omaisuus	20,5	36,1	30,7
Myynti- ja osatuloutussaamiset	652,4	654,6	622,7
Muut lyhytaikaiset saamiset	39,4	44,6	38,9
Osto- ja osatuloutusvelat	-220,5	-251,2	-239,7
Muut lyhytaikaiset velat	-223,6	-226,6	-262,5
Saadut ennakot	-192,4	-201,4	-192,5
Käyttöpääoma	75,7	56,1	-2,6

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

Milj. e	Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma							Määräys- vallatto- mien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
	Osake- pääoma	Kerty- neet voitto- varat	Muunto- erot	Arvon- muutos- rahasto	Omat osakkeet	Hybridi- pääoma	Yhteensä		
Oma pääoma 1.1.2017	1,0	193,1	-5,5	-0,7	-3,2		184,7	0,4	185,0
Kauden laaja tulos									
Katsauskauden voitto		-18,3					-18,3	0,0	-18,3
Muut laajan tuloksen erät:									
Etuuspohjaisten eläkkeiden arvonmuutos		0,9					0,9		0,9
- Laskennallinen vero									
Rahavirran suojaukset									
Myytavissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutos				0,1			0,1		0,1
Muuntoerot			-1,2				-1,2		-1,2
Kauden laaja tulos yhteensä		-17,4	-1,2	0,1			-18,5	0,0	-18,5
Liiketoimet omistajien kanssa									
Osingonjako								0,0	0,0
Osakepalkitseminen									
Hybridipääoma						100,0	100,0		100,0
Hybridipääoman korot verojen jälkeen									
Hybridipääoman kulut verojen jälkeen		-0,8					-0,8		-0,8
Liiketoimet omistajien kanssa, yhteensä		-0,8			0	100,0	99,2	0,0	99,2
Oma pääoma 30.9.2017	1,0	174,9	-6,7	-0,7	-3,2	100,0	265,4	0,4	265,8

Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma								
Milj. e	Osake- pääoma	Kertyneet voittovarajat	Muunto- erot	Arvon- muutos- rahasto	Omat osakkeet	Yhteensä	Määräys- vallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2016	1,0	262,8	-6,5	-0,7	-3,2	253,4	0,4	253,7
Kauden laaja tulos								
Katsauskauden voitto		-10,0				-10,0	0,0	-9,9
Muut laajan tuloksen erät:								
Etuuspohjaisten eläkkeiden arvonmuutos		-1,5				-1,5		-1,5
- Laskennallinen vero		0,0				0,0		0,0
Rahavirran suojaukset				0,0		0,0		0,0
Myytavissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutos				0,0		0,0		0,0
Muuntoerot			0,5			0,5		0,5
Kauden laaja tulos yhteensä		-11,5	0,5	0,0		-11,0	0,0	-11,0
Liiketoimet omistajien kanssa								
Osingonjako		-35,1				-35,1		-35,1
Osakepalkitseminen		0,6			0,0	0,6		0,6
Liiketoimet omistajien kanssa, yhteensä		-34,5			0,0	-34,5		-34,5
Oma pääoma 30.9.2016	1,0	216,8	-6,1	-0,7	-3,2	207,8	0,4	208,2

Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma								
Milj. e	Osake- pääoma	Kertyneet voittovarajat	Muunto- erot	Arvon- muutos- rahasto	Omat osakkeet	Yhteensä	Määräys- vallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2016	1,0	262,8	-6,5	-0,7	-3,2	253,4	0,4	253,7
Kauden laaja tulos								
Katsauskauden voitto		-31,7				-31,7	0,0	-31,7
Muut laajan tuloksen erät:								
Etuuspohjaisten eläkkeiden arvonmuutos		-4,2				-4,2		-4,2
- Laskennallinen vero		1,3				1,3		1,3
Rahavirran suojaukset								
Myytavissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutos				0,0		0,0		0,0
Muuntoerot			1,0			1,0		1,0
Kauden laaja tulos yhteensä		-34,6	1,0	0,0		-33,6	0,0	-33,6
Liiketoimet omistajien kanssa								
Osingonjako		-35,1				-35,1		-35,1
Osakeperusteiset maksut					0,0	0,0		0,0
Liiketoimet omistajien kanssa, yhteensä		-35,1			0,0	-35,1		-35,1
Oma pääoma 31.12.2016	1,0	193,1	-5,5	-0,7	-3,2	184,7	0,4	185,0

Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma

Milj. e	7-9/2017	7-9/2016	1-9/2017	1-9/2016	1-12/2016
Liiketoiminnan rahavirrat					
Tilikauden voitto	0,1	2,9	-18,3	-9,9	-31,7
Oikaisut tilikauden voittoon	10,2	16,2	21,6	28,2	32,8
Käyttöpääoman muutos	-47,7	-45,7	-78,8	-76,0	-23,5
Operatiivinen kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja	-37,5	-26,6	-75,6	-57,6	-22,4
Rahoituserät, netto	-0,4	-0,2	-3,3	-1,0	-2,2
Maksetut verot	-1,9	-4,7	-4,3	-10,8	-12,4
Liiketoiminnan rahavirta	-39,8	-31,4	-83,2	-69,4	-37,0
Investointien rahavirrat					
Tytäryritysten ja liiketoimintojen hankinta vähennettynä hankintahetken rahavaroilla	-1,5	-2,1	-1,5	-4,3	-4,2
Käyttöomaisuusinvestoinnit ja muut investointierät, netto	-2,8	-5,5	-9,1	-27,4	-33,1
Investointien rahavirta	-4,4	-7,5	-10,6	-31,6	-37,4
Rahoituksen rahavirrat					
Lyhytaikaisten velkojen muutos, netto	45,7	36,7	26,4	96,7	34,6
Lainojen nostot	0,0	20,0	0,0	20,0	80,0
Lainojen takaisinmaksut	-3,3	-1,0	-57,7	-11,0	-24,9
Rahoitusleasingvelkojen nostot	0,0	0,0	0,0	0,0	2,8
Rahoitusleasingvelkojen maksut	-0,5	-0,2	-1,7	-0,6	-3,7
Hybridipääoma	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Hybridipääomann kulut ja korot	0,0	0,0	-1,0	0,0	0,0
Maksetut osingot ja muu voitonjako	0,0	0,0	0,0	-35,1	-35,1
Rahoituksen rahavirta	41,8	55,5	66,0	70,0	53,8
Rahavarojen muutos	-2,4	16,6	-27,8	-31,1	-20,6
Rahavarat katsauskauden alussa	19,8	20,4	47,7	68,1	68,1
Valuuttakurssien muutoksen vaikutus	0,9	0,1	-1,5	0,0	0,2
Rahavarat katsauskauden lopussa	18,4	37,0	18,4	37,0	47,7

Vapaa kassavirta

Milj. e	7-9/2017	7-9/2016	1-9/2017	1-9/2016	1-12/2016
Operatiivinen kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja	-37,5	-26,6	-75,6	-57,6	-22,4
Maksetut verot	-1,9	-4,7	-4,3	-10,8	-12,4
Investointien rahavirta	-4,4	-7,5	-10,6	-31,6	-37,4
Vapaa kassavirta	-43,8	-38,8	-90,5	-100,1	-72,1

Puolivuositiedon liitetiedot

1 Laadintaperiaatteet

Caverion Oyj:n puolivuositiedon ajalta 1.1.-30.9.2017 on laadittu IAS 34, Osavuositiedot –standardin mukaisesti. Caverion on noudattanut puolivuositiedon laadinnassa samoja laadintaperiaatteita kuin tilinpäätöksessä 2016. Puolivuositiedossa tiedot esitetään miljoonina euroina pyöristäen yksittäiset luvut ja loppusummat miljooniksi, mistä johtuen yhteenlaskuissa saattaa esiintyä pyöristyseroja. ESMA (European Securities and Markets Authority) on julkaissut uuden ohjeistuksen liittyen vaihtoehtoihin tunnuslukuihin käytettäväksi viimeistään vuoden 2016 toisen neljänneksen puolivuositiedoksissa. Caverion esittää vaihtoehtoisia tunnuslukuja parantaakseen liiketoiminnan ja taloudellisen tuloksen analysointia sekä vertailukelpoisuutta eri kausien välillä. Vaihtoehtoiset tunnusluvut eivät ole IFRS-raportoinnissa käytettäviä tunnuslukuja eikä niitä tulisi pitää korvaavina mittareina verrattuna IFRS-tilinpäätösnormistossa määriteltyihin tunnuslukuihin. Tunnuslukujen laskentakaavat on esitetty sivulla 25.

Konsernin johto on laatinut IFRS 15 standardin vaikutuksista alustavan arvion. Arvio voi jossain määrin muuttua vuoden 2017 aikana, kun yksityiskohtaisempi analysointi saadaan päätökseen. Tähänastisen analyysin perusteella johdon alustava näkemys on, ettei IFRS 15 standardilla ole merkittävää vaikutusta yhtiön tuottojen tai tuloksen kertymiseen, vaan että nykyiseen valmistusasteen mukaiseen tuloutukseen tulee ainoastaan rajallisia muutoksia. Myöskään konsernin taseeseen ei odoteta merkittäviä muutoksia uuden standardin käyttöönoton myötä.

Caverion Oyj laski 9.6.2017 liikkeeseen 100 miljoonan euron hybridilainan, jota käsitellään konsernin IFRS-tilinpäätöksessä omana pääomana. Hybridilaina on oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina, joka on muita velkasitoumuksia heikommassa asemassa. Lainan haltijalla ei ole osakkeenomistajille kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna nykyisten osakkeenomistajien omistuksia. Lainalla ei ole eräpäivää, mutta liikkeeseenlaskijalla on oikeus lunastaa laina takaisin ensimmäistä kertaa 16.6.2020 sekä tätä seuraavina koronmaksupäivinä.

Hybridilainan korot on maksettava, jos Caverion Oyj jakaa osinkoa. Jos osinkoa ei jaeta, tehdään erillinen päätös hybridilainan mahdollisesta koron maksusta.

Hybridilaina kirjataan alun perin käypään arvoon transaktiokuluilla vähennettynä ja myöhemmin laina arvostetaan hankintamenuun. Mikäli korkoa maksetaan, kirjataan se suoraan omaan pääomaan verohyödyillä vähennettynä.

IAS 33 mukaisesti paikallisessa kirjanpidossa kertynyt korko on otettu huomioon kuluna osakekohtaisen tuloksen laskennassa, kuten Tunnuslukujen laskentakaavoissa on todettu.

2 Tunnusluvut

	9/2017	9/2016	12/2016
Liikevaihto, milj. e	1 692,5	1 758,1	2 364,1
Käyttökate, milj. e	2,5	10,9	-11,4
Käyttökateprosentti, %	0,1	0,6	-0,5
Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja, milj. e	14,6	26,1	15,6
Käyttökateprosentti ilman uudelleenjärjestelykuluja, %	0,9	1,5	0,7
Liikevoitto, milj. e	-20,1	-11,6	-40,8
Liikevoittoprosentti, %	-1,2	-0,7	-1,7
Tulos ennen veroja, milj. e	-24,3	-13,3	-43,5
% liikevaihdosta	-1,4	-0,8	-1,8
Katsauskauden voitto, milj. e	-18,3	-9,9	-31,7
% liikevaihdosta	-1,1	-0,6	-1,3
Osakekohtainen tulos, laimentamaton, e	-0,16	-0,08	-0,25
Osakekohtainen tulos, laimennettu, e	-0,16	-0,08	-0,25
Osakekohtainen oma pääoma, e	2,1	1,7	1,5
Rahoitustuotot ja -kulut, netto, milj. e	-4,2	-1,7	-2,6
Omavaraisuusaste, %	27,0	20,5	18,7
Korollinen nettovelka, milj. e	141,3	169,7	145,5
Velkaantumisaste, %	53,2	81,5	78,7
Taseen loppusumma, milj. e	1 176,8	1 216,0	1 184,3
Vapaa kassavirta	-90,5	-100,1	-72,1
Käyttöpääoma, milj. e	75,7	56,1	-2,6
Bruttoinvestoinnit pysyviin vastaaviin, milj. e	13,1	32,0	38,2
% liikevaihdosta	0,8	1,8	1,6
Tilaukanta, milj. e	1 460,4	1 450,9	1 408,1
Henkilöstö keskimäärin	16 690	17 477	17 381
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä kauden lopussa (1 000 kpl)	125 084	125 084	125 084
Osakkeiden keskimääräinen lukumäärä (1 000 kpl)	125 084	125 084	125 084

4 Tunnuslukujen laskentakaavat

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Omavaraisuusaste (%) =	$\frac{\text{Oma pääoma} + \text{määräysvallattomien omistajien osuus} \times 100}{\text{Taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$
Velkaantumisaste (%) =	$\frac{\text{Korolliset velat} - \text{rahavarat} \times 100}{\text{Oma pääoma} + \text{määräysvallattomien omistajien osuus}}$
Korollinen nettovelka =	Korolliset velat – rahavarat
Käyttöpääoma =	Vaihto-omaisuus + myynti- ja osatuloutussaamiset + muut lyhytaikaiset saamiset - osto- ja osatuloutusvelat - muut lyhytaikaiset velat - saadut ennakot - lyhytaikaiset varaukset
Vapaa kassavirta =	Operatiivinen kassavirta ennen rahoituseriä ja veroja – maksetut verot – investointien rahavirta

Osakekohtaiset tunnusluvut

Osakekohtainen tulos, laimentamaton =	$\frac{\text{Tiikauden voitto (emoyhtiön omistajille laskettu osuus)} - \text{hybridipääoman kulut ja jaksotetut korot verojen jälkeen}}{\text{Kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo}}$
Osakekohtainen tulos, laimennettu =	$\frac{\text{Tiikauden voitto (emoyhtiön omistajille laskettu osuus)} - \text{hybridipääoman kulut ja jaksotetut korot verojen jälkeen}}{\text{Kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo laimennusvaikutuksella oikaistuna}}$
Osakekohtainen oma pääoma =	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä kauden lopussa}}$

Caverionin raportoimat vaihtoehtoiset tunnusluvut

Käyttökate =	Liikevoitto + poistot ja arvonalentumiset
Käyttökate ilman uudelleenjärjestelykuluja =	Liikevoitto + poistot ja arvonalentumiset + uudelleenjärjestelykulut

5 Rahoitusriskien hallinta

Caverion-konsernin pääasialliset rahoitusriskit ovat maksuvalmiusriski, luottoriski ja markkinariskit, kuten valuutta- ja korkoriski. Rahoitusriskien hallinnan tavoitteet ja periaatteet on määritelty konsernin hallituksen hyväksymässä rahoituspolitiikassa. Rahoitusriskien hallinnan käytännön toteutuksesta vastaa konsernin rahoitusosasto yhdessä konsernin tytäryhtiöiden kanssa.

Konsernin pääoman hallinnan tavoitteena on ylläpitää optimaalista pääomarakennetta, saavuttaa mahdollisimman korkea sitoutuneen pääoman tuotto sekä minimoida pääoman kustannukset konsernin rahoituspolitiikassa määriteltyjen periaatteiden ja limiittien puitteissa. Pääomarakenteeseen vaikutetaan ensisijaisesti ohjaamalla investointeja ja liiketoimintaan sitoutuvan käyttöpääoman määrää.

Caverionin ulkoisissa lainoissa sovelletaan taloudellista kovenanttia, joka perustuu konsernin nettovelan ja käyttökateen suhdeluukuun. Kovenanttia seurataan ja arvioidaan jatkuvasti suhteessa käyttökateen ja nettovelan toteumaan ja ennusteisiin.

Seuraavassa taulukossa esitetään korollisten rahoitusvelkojen maturiteettijakauma. Luvut ovat diskonttaamattomia. Valuuttamääräisten velkojen kassavirrat on käännetty euroiksi tilinpäätöskursseihin.

Milj. e	2017	2018	2019	2020	Yhteensä
Korolliset rahoitusvelat	71,0	29,7	28,5	30,5	159,6

6 Rahoitusvarat ja -velat

Ne rahoitusvarat ja -velat, joiden kirjanpitoarvot eivät vastaa käypiä arvoja on esitetty alla olevassa taulukossa.

	30.9.2017	30.9.2017	31.12.2016	31.12.2016
Milj. e	Tasearvo	Käypä arvo	Tasearvo	Käypä arvo
Pitkäaikaiset rahoitusvelat				
Lainat rahoituslaitoksilta	59,9	60,7	109,6	111,0
Eläkelainat	7,7	7,6	15,3	15,2
Muut lainat	0,5	0,5	0,5	0,5
Rahoitusleasingvelat	1,9	2,0	2,1	2,2

Pitkäaikaisten lainojen käyvät arvot pohjautuvat diskontattuihin rahavirtoihin. Diskonttaus korkona on käytetty korkoa, jolla konserni saisi vastaavaa ulkoista lainaa tilinpäätöshetkellä ja se muodostuu riskittömästä markkinakorosta, johon on lisätty yritysکوhtainen, maturiteetin mukainen riskipreemio.

Muiden rahoitusvarojen ja -velkojen osalta kirjanpitoarvot ovat kohtuullisen hyviä arvioita käyvistä arvoista.

Johdannaissopimukset

Nimellisarvot		
Milj. e	30.09.2017	31.12.2016
--Korkojohdannaiset	60,0	70,0
--Valuuttajohdannaiset	61,6	26,9

Käyvät arvot		
Milj. e	30.09.2017	31.12.2016
Korkojohdannaiset		
-positiivinen käypä arvo		
-negatiivinen käypä arvo	-0,3	-0,5
Valuuttajohdannaiset		
-positiivinen käypä arvo	0,2	0,2
-negatiivinen käypä arvo	-0,5	-0,3

Johdannaissopimusten käyvät arvot on määritetty seuraavasti: Valuuttatermiinisopimusten käyvät arvot on määritetty käyttäen tilinpäätöspäivän noteerattuja termiinkursseja. Koronvaihtosopimusten käyvät arvot on määritetty tulevien rahavirtojen nykyarvon perusteella.

Koronvaihtosopimusten suojauslaskenta muuttui tehottomaksi ja se lopetettiin tilikauden 2016 aikana.

7 Vastuusitoumukset ja ehdolliset velat

Milj. e	30.9.2017	31.12.2016
Annetut takaukset osakkuusyhtiöiden puolesta	0,2	0,2
Emoyhtiön takaukset tytäryhtiöiden puolesta	514,5	533,0
Muut vastuusitoumukset		
- Vuokravastuut	159,0	177,5
- Muut vastuusitoumukset	0,2	0,2
Hybridilainan kertynyt korko	1,4	

Jakautumiseen osallistuvat yhtiöt vastaavat yhteisvastuullisesti jakautuvan yhtiön velasta, joka on syntynyt ennen kuin jakautumisen täytäntöönpano on rekisteröity. Tämän seurauksena YIT Oyj:n osittaisjakautumisen seurauksena perustetulle Caverion Oyj:lle syntyi yhtiölle jakautumisessa allokoitun netto-omaisuuden määrään asti niin sanottu toissijainen vastuu ennen jakautumisen täytäntöönpanon rekisteröintiä syntyneistä YIT Oyj:lle jakautumisen jälkeen jääneistä veloista. YIT Oyj:n merkittävimpien rahoitusvelkojen velkojat luopuivat oikeudestaan vaatia Caverion Oyj:lta suoritusta toissijaisen vastuun nojalla. Caverion Oyj:llä on toissijainen vastuu YIT Oyj:n ennen jakautumista myöntämistä, YIT Oyj:lle jakautumisen jälkeen jääneistä konsernitakauksista. Näiden konsernitakauksen määrä syyskuun 2017 lopussa oli 198,6 milj. euroa.

Lähiajan riskejä ja epävarmuustekijöitä on kuvattu yllä tarkemmin kohdassa "Lähiajan riskit ja epävarmuustekijät". On mahdollista, että erityisesti säännösten vastainen toiminta saattaa aiheuttaa huomattavaa vahinkoa Caverionille sakkoina, korvausvaatimuksina sekä asianajokuluina. Tällä hetkellä ei kuitenkaan voida arvioida mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen määrää.